

Hipologická výchova příslušníků čs. armády.

V svém článku „Účast důstojníků zbraní při profylaxi nemocí a ztrát vojenských koní“, uveřejněném ve Vojenských rozhledech roč. XIII, čís. 10 (Jezdecké rozhledy, str. 136), podrobuje kromě jiných námětů mjr. vet. dr. Chládek úvahám otázku, jak nejlépe dosíci toho, aby péče o vojenské koně a tím i profylaxe chorob byla co nejextenzivnější a tím nejúčinnější. Dochází k závěru, že kromě zkušeností získaných v praxi, v učilištích a kursech jsou to služební knihy, do nichž je třeba rámcovitě vtěsnati hlavní zásady péče o koně v míru a ve válce a získat takto podklad pro správné nakládání s tímto živým materiálem.

Jsou mnohé důvody, pro které je nutno, aby péče o koně nabyla u nás širšího podkladu a aby se o koně jevil všeobecně větší zájem než dosud. MNO. svým výnosem čj. 44.597-I/2. odděl. 1933 na tyto snahy důtklivě upozorňuje. Je hlavně třeba, aby se u nás došlo k poznání, že bude snad jednou škoda i sebe menší ztráty koní, ba možno říci ztráty každého koně, a proto je nutné již v míru vštípit těm, kteří mají co činiti s koňmi, určité zásady, podle nichž by měli během služby postupovat.

Úkolem mého článku bude upozornit jednak na některé postřehy, pro které je třeba zvýšit zájem v péči o koně a pak hlavně to, jak si představují, aby tento zájem byl nejen vzbuzen, ale i udržován.

Světová válka, praxe poválečná a různé pokusy ukazují, že kůň zůstane i nadále nepostradatelným prostředkem k vedení války a že si přes veškeré snahy motorisační ještě dlouhá desítiletí své postavení v armádě zachová. Zůstane nejen hlavním bojovým prostředkem jezdeckta, ale i důležitým

prostředkem dopravním valné většiny našeho dělostřelectva at' polního a hrubého, nebo horského a jezdeckého. O trénech a o dopravě nejruznějšího materiálu se není třeba ani zvlášť zmiňovat. V srovnání s poslední válkou je naopak třeba počítat s tím, že se moderních válek zúčastní značné množství jak koní, tak i jiných zvířat. A na dostatečném množství koní bude závislá i pohyblivost celé armády, s kterou je třeba počítat obzvláště proto, že se v odborných kruzích o příští válce soudí, že bude daleko pohyblivější, než byla poslední.

Naproti tomu opatření potřebného množství koní bude narážet v nynější době na to, že v civilu počet koní klesl pro zvýšenou motorisaci, a kromě toho budou ztráty koní v příštích válkách větší, než byly dříve, a to jak působením nových bojových prostředků jako chemických zbraní, činnosti letectva a p., tak i značnější účinnosti střelby. Jsou zde tedy proti sobě na jedné straně značná potřeba koní z menšího množství doma a na druhé straně zvýšené ztráty na frontě. Dojde-li pak k ztrátě většího počtu koní at' jezdeckých anebo tažných buď nemocmi nebo všeobecnou slabostí, může to být osudné pro celé tažení. Již z dějin je známo, že ztráty koní způsobily často i katastrofu celých armád.

Je uváděno mnoho případů i z poslední světové války v literatuře, jak na straně Dohody, tak i u Ústředních mocností, o tom, jak hned na začátku války byla přeceňována výkonnost koní, při čemž jim nebyla věnována náležitá péče, a jak se tyto nedostatky pak vymstily na průběhu různých válečných operací.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že je nutně třeba, abychom se snažili stůj co stůj předejiti každou ztrátu nebo znehodnocení koně a pak zachránit k výkonu služby každého nemocného, zraněného nebo zesláblého koně, a to všemi možnými prostředky.

Při řešení otázek hygieny, a profylaxe při používání vojenského koně je třeba poukázat hlavně na spolupráci trupy s odborníky, ježto při dnešním způsobu příprav na válku nemůže určité úkoly splnit jedna zbraň nebo služba, nýbrž je třeba spolupráce a porozumění všech zúčastněných činitelů. Hygienická nařízení, ochranu proti nákazám, odsuny koní atd. nelze provést bez podpory velitelů a bez porozumění každého vojína. Sebe lepší nařízení nemají žádné ceny, nejsou-li svědomitě prováděna u trupy. A zájem o tyto věci musí být vzbuzen již v míru.

Prostředků, které máme k dosažení tohoto cíle, je několik. Jednak jsou to služební knihy, ale již dr. Chládek tvrdí, že v nich lze nastinit jen zhruba to, čeho chceme dosáhnout. Tedy kostru služebních knih musíme něčím doplnit. A tu třeba mít na zřeteli to, aby při aplikačních cvičeních na mapě u pluků a u vyšších velitelství byly vzaty v úvahu při řešení otázek ostatních služeb i otázky veterinářské služby, hlavně pak odsun koní, a to již u nejnižších jednotek, ježto tam budou ztráty největší. Za nejdůležitější pomůcku k výcviku a ke vzbuzení zájmu o všechny tyto důležité otázky pokládám však různé kursy a hlavně učiliště. Zde přijde učitel-instruktor do nejužšího styku s těmi, jichž se věc týká. Záleží nyní jen na něm, aby vystihl správně volenou látkou a formou podat frekventantům v přednáškách to, co potřebují vědět jak pro službu mírovou, tak především pro válku. Je-li vzbuzen zájem a dokázána nutnost různých opatření praktickými příklady a zkušenostmi, jsou další výcvik a udržování znalostí již poměrně snadné.

Jsem přesvědčen o tom, že se absolventi i po příchodu k plukům na otázky v kursech a školách probírané docela jinak dívají než předtím a je

úkolem velitelů a přednostů služeb, aby hlavně při aplikačních cvičeních zájem o tyto otázky nejen udržovali, ale i prohlubovali.

Otázky veterinářské hygieny, profylaxe, první pomoci, odsunu, dodávání plně výkonných koní plukům a p. lze vesměs dobře probírat v hodinách hipologie, která je v učebné osnově téměř všech vojenských škol a kursů, a možno říci, že ve většině případů je jí věnován dostatečný počet hodin.

Při nynější presenční službě jest však třeba přednášky z hipologie v jednotlivých školách a kursech organisovati tak, aby frekventanti nebyli na př. několikrát za sebou zbytečně poučovani o téže věci. Může to pak na některé frekventanty různých kursů klamně působit dojmem, že v hipologii není jiných otázek, které je třeba řešit, slyší-li stále jen o anatomii, stáří, plemenech, exteriéru, vadách. Výjimečně v určitých případech ovšem není na škodu, opakuje-li se některá důležitá látka.

Zminím se nyní krátce o tom, jak si v hrubých rysech představuji, aby hipologie byla tradována v různých školách a kursech důstojníků, rotmistrů, poddůstojníků, a jak zařídit i výchovu mužstva.

I. Důstojníci:

A. Akademie: V ní se dostane frekventantům pěchoty i hipických zbraní všeobecných poznatků o koni, jeho ustájování, ošetřování, krmení, napájení, o první pomoci při onemocnění a o podkování.

B. Aplikační školy: Zde je nutno prohloubit znalosti z akademie a docenit poznatky, které již snad někteří frekventanti získali u pluků. Hlavní účel hipologie zde bude ten, aby zájem o hipologické otázky byl zvýšen. Doporučoval bych proto zařadit do programu látky větší počet praktických postřehů ze služby a hlavně to, co potřebuje nižší důstojník u setniny. Osnovu je tedy třeba plně přizpůsobit praktické služební potřebě. Nedoporučuje se probírat v osnově služební knihy nebo výnosy, které si každý frekventant musí osvojit soukromým studiem, a je třeba aplikovat jen na předpisy praktické služební zkušenosti. V těchto školách bude třeba zmínit se o prohlídkách koní, aby absolventi věděli, jak a za jakým účelem se konají. Není třeba probírat zde stat' o doplňování a vyřadování koní, protože to nenáleží do působnosti nižšího důstojníka u setniny. Uslyší o tom později nebo se sám o tom v předpisech poučí, až bude spolu rozhodovat. Otázky nálezů, hygieny, profylaxe, krmení, ubytování, podkování, exteriéru a p. se zde musí probrat důkladně.

C. Kursy pro velitele setnin: Ačkoli hipologie v těchto kursech většinou zařaděna není, přece soudím, že je mnoho otázek, které nelze probírat ani v akademii ani v aplikačních školách, ježto frekventanti nemají ještě řádného praktického výcviku a zájem o níže načrtnuté náměty, jako: Vliv onemocnění a ztrát koní na válečné operace. Doplňování koní u armád kulturních států. O konstituci koní. Jak omezit mírové a válečné ztráty koní. Praktické kapitoly z veterinářské hygieny v míru i v poli. Důležité nakažlivé choroby koní a jejich epidemiologický význam jak v míru, tak v poli; zásady obrany před jich zavlečením a rozšířením. Podstata o významu správného podkování a jeho praktické posouzení. Podstata, příčiny a příznaky chorob koně zvláště takových, které se často vyskytují nebo souvisí s výkonem služby (koliky, otlaky, zranění a p.).

Některé z těchto otázek pokládám za tak důležité, že by se mohlo uvažovat o tom, zda by neměly být zařaděny i do kursů pro velitele oddílů.

Tím by snad byly vyčerpány všechny školy a kursy, v nichž se aktivním důstojníkům přednáší hipologie, ovšem kromě vysoké válečné a intendantské školy a jezdecké školy při VJU., v nichž látka musí být přizpůsobena speciální potřebě těchto škol. I pro aktivní důstojníky veterinářské by se doporučovalo zavést speciální přednášky o některých otázkách vojenského veterinářství v jejich informačních kursech při vysoké škole zvěrolékařské nebo při státním diagnostickém ústavu v Ivanovicích.

Co se týče výchovy důstojníků v zál. v hipologii, soudím, že by zařazení několika hodin ze všeobecné hipologie do vyučovacího programu instrukčních kursů pro záložní důstojníky rovněž nebylo na škodu. Byl by tím získán zájem i našich záložních kamarádů o tuto důležitou složku vojenského dění. Vždyť i oni budou jednou těmi, kterým bud' jako velitelům čet, setnin nebo oddílů různých trénů a. p. bude co činit s koňským materiálem. Předpokládám ovšem, že se hipologii vyučuje i na všech školách na důstojníky v záloze během presenční služby.

II. Rotmistři a poddůstojníci: Hipologii je třeba zařadit do všech jejich škol a kursů, při čemž nesmí být zapomenuto na rotmistry pěchoty a služeb, kteří se často jako velitelé trénů a. p. octnou v situaci, kdy mají často s koňmi samostatně co činit a je tedy nutné, aby něco o koních věděli.

III. Mužstvo: Výcvik presenčně sloužícího mužstva záleží v tom, že se jim při výkonu denní služby a příležitostně při různém zaměstnání vše, čeho třeba, řekne a vysvětlí. Závisí tedy jejich výcvik více méně na tom, co vědí ti, kteří jsou s nimi v nejužším styku, t. j. poddůstojníci, rotmistři a nižší důstojníci. Čím více budou znát, tím lépe budou moci vycvičit a po- učit svěřené mužstvo. Úroveň péče o vojenské koně záleží především na tom, co o věci ví mužstvo.

Podle dosavadních zvyklostí se stará vojenská správa o hipologické vzdělání všech příslušníků hipických zbraní. Zato není dostatečně postaráno o to, aby i důstojníci pěchoty a důstojníci některých pomocných zbraní a služeb byli informováni o tom, jak je třeba zacházeti s koněm a co vyžaduje dopravní prostředek, který jim je k dispozici nebo za který jsou odpovědní.

U pěchoty jsou z důstojníků jen zběžně a v hrubých rysech o koni informováni velitelé kulometných rot a vozatajští referenti, a to z příslušných kursů, kde o některých věcech z hipologie zaslechli. Ovšem někdy bývají takové polovědomosti horší než úplná neznalost. Dále pak o hipologii zaslechli z rotmistřů plukovní nebo praporeční trubači. Jinak jsou tito příslušníci zbraní odkázáni jen na soukromé studium a snaží se často sami, jak se dá, dohonit to, co jim vojenská správa neposkytuje tak jako důstojníkům hipických zbraní.

Bylo by tedy záhodno, aby i pro ně byly předepsány hodiny hipologické jak v aplikační škole, tak i v kursech pro velitele rot.

Kromě kursů a škol by bylo vhodné, aby při posádkových a plukovních přednáškách byla věnována některá z nich i otázkám hipologickým. U pěchoty a pomocných zbraní by měly být tyto přednášky svěřeny tomu důstojníkovi vet., který zde koná pravidelné veterinářské prohlídky, při nichž by občas, zvláště v zimním období, přednesl něco jednou pro důstojníky, jindy pro rotmistry. Školení důstojníků pěchoty v hipologii pokládám za důležité též proto, že se jimi doplňuje většina důstojníků generálního štábu, a je tedy nutné, aby si již u pluků všímali různých poznatků a přinesli si je s sebou do další své odpovědné služby. Vždyť oni to pak jsou,

kterí disponují podle okolností i celými jednotkami nebo rozhodují v otázkách týkajících se koní a je třeba, aby měli porozumění též pro to, co hipomobilní jednotka za různých okolností může nebo musí vykonat, a jakých předpokladů je třeba, aby úkol jí daný mohla hladce splnit. Tvrdí se často, že značné ztráty koní v rakousko-uherské armádě byly způsobeny proto, že ti, kteří na rozhodujících místech disponovali hipickými jednotkami, nevěděli, co a za jakých podmínek mohou od nich žádat. Jsem si vědom toho, že se zde dá hodně dohonit soukromým studiem, ale je rozdíl v tom, známe-li jednak některé věci z praxe nebo jen z literatury, jednak jsme-li již na různé otázky a problémy včas upozorněni, nebo jsme-li postaveni před věc z praxe málo známou. A přiznám mi snad každý, že poznatky z té drobné, úmorné a mnohostranné práce u setnin jsou vždy pro další službu velmi cenné.

Shrneme-li, co tu bylo pověděno, vidíme, že je nutné, aby hipologická výchova v armádě byla usměrněna tak, aby se nejen velitelé všech stupňů, ale i podřízené orgány a mužstvo se mohli dovědět včas to, co potřebují k výkonu své služby. Je třeba si uvědomiti nutnost, udržet všemi prostředky, které jsou po ruce, co nejdéle drahocenné koňstvo v upotřebitelném stavu a snažit se všemi možnými způsoby omezit jakékoliv ztráty, ať jsou to ztráty uhynutím, utracením, zabitím, nebo vyřazením, anebo ztráty způsobené sníženou výkonností koní. Zde jest ovšem třeba počítati se spoluprací všech příslušných činitelů.

Budou-li všechny složky o věci již v miru informovány a v ní vycvičeny, bude i ve válce pro tyto otázky všeobecné porozumění a nebude ke koním tolik netečnosti, kolik jí bylo za světové války v Rakousku-Uhersku i jinde.

Major jezd. Leopold K u h n:

Průzkumná hlídka 1914.

Téma, má-li průzkumná hlídka bojovat či ne, mělo vždy dosti horlivých zastánců, neboť jde o řešení, pro naši zbraň tak důležité.

Podávám zde líčení činnosti průzkumné hlídky v září 1914, kde jsem proti vůli svých představených a tedy jasného tehdejšího názoru nevyhledával boj, protože jsem byl přesvědčen, že takto nezískám buď vůbec žádné nebo jen podřadné zprávy. Štěstí mi přálo, odevzdal jsem velmi důležité hlášení. Že však sám velitel jezdecké divise nedůvěřoval mému pozorování, to je zase věc spíše tragikomická, neboť jsem nebyl jediný. Mnozí vyšší velitelé nechtěli brát hlášení pro ně překvapující prostě na vědomí, poněvadž se jim data hlášení nehodila do jejich předpokladu situace.

1914 — ústup před přesilou. Zlé dni pro vojsko, zvláště má-li pocit, že je nešťastně vedeno. První bitva u Lvova byla dobojována, rak. 2. a 3. armáda ustupovala. Rusové za ní postupovali pomalu, ale plánovitě a jistě. Obdivoval jsem se tomu, s jakou přesností se zastavovali, jakmile slunce zapadlo, a záviděl jsem jim nerušený odpočinek, poněvadž nevyrazili dříve, než slunce nebylo na obzoru.

8. rakouská jezdecká divise měla za sebou těžké dny krytů, nezdařený pokus o daleký průzkum a ústupový boj od pohraniční řeky Strypy až za trať Lwów—Halicz. Velmi unavená tábořila tato divise 31/VIII